

1. Inkludering og deltakelse

Arbeiderpartiet vil ha et inkluderende samfunn som stimulerer til deltakelse. Det er det aller viktigste innholdet i vårt mål om at ”alle skal med”. Mange som ønsker å delta i arbeidsliv og samfunnsliv møter barrierer og blir utestengt. Når arbeidsledigheten øker, er det ofte de svakeste gruppene på arbeidsmarkedet som rammes hardest. Derfor må vi ha ekstra satsing på et inkluderende arbeidsliv i krevende tider.

Å være i jobb gir inntekt, bidrar til å skape sosial identitet og status, sosiale nettverk og personlig utvikling. Det har også en helsemessig gevinst. Det er en sterk sammenheng mellom arbeidsledighet og generelle helseproblemer og fattigdom

Det viktigste enkeltvirkemiddelet for å hindre fattigdom er å sikre at folk kommer i jobb. Derfor må vi følge opp de tiltakene som regjeringen har iverksatt:

- Kvalifiseringsprogram skal sikre de som ellers ville vært avhengig av økonomisk sosialhjelp en inntekt og muligheter for å kvalifisere seg og jobbe.
- Innføring av rett til arbeidsevnevurdering og en ny ytelse, arbeidsavklaringspenger. Mange uføre har opplevd prosessen med avklaring av restarbeidsevne som vanskelig. Arbeidsavklaringspenger skal gis så lenge det er nødvendig for å komme i arbeid, og det skal fastsettes klare tidspunkter for oppfølging
- Forsøk med tidsubestemt lønnstilskudd er innført. Dette skal øke muligheten for at de som er helt eller delvis uføretrygdet kan komme inn i arbeidslivet, i en varig jobb

Atføringsbedriftene er en viktig del av arbeidsmarkedspolitikken. Det er viktig at atførings- og VEKST-bedriftene sikres trygge og gode rammevilkår slik at de kan tilby et best mulig opplegg for de som trenger et helhetlig tilrettelagt opplegg.

Enkelte grupper står utenfor arbeidslivet i større grad enn andre. Her vil vi gjøre mer. Kvinner med innvandrerbakgrunn er en slik gruppe. Vi vil øke bruken av tiltak som ”ny sjanse” som vi vet gir mange i denne gruppa muligheten til økt deltakelse, og vi vil ha flere ordninger som tilrettelegger for å lære norsk og ta fagutdanning ved siden av jobb.

For mange handler muligheten til å komme i jobb om barrierer som samfunnet har skapt. Manglende tilgjengelighet til blant annet transport og bygg fører til ekskludering. Universell utforming fører til at flere kan bidra med sine ressurser i arbeidslivet. Arbeiderpartiet vil være garantisten for at Plan- og bygningsloven og tilgjengelighetsloven blir fulgt opp.

I trygdeoppgjøret i 2008 ga vi enslige minstepensjonister og unge uføre et kraftig løft. De som lever av trygd skal ha en inntekt det går an å leve av og med. Regjeringen vil legge frem en sak om ny uførestønad. For Arbeiderpartiet er det viktig at denne stønaden er mest mulig fleksibel, og gjør det lettest mulig for mottakerne å kunne benytte sin restarbeidsevne. Alle skal ha likeverdige muligheter for å delta i samfunnsliv og politikk. Forskjellsbehandlingen av lønsmottakere og de som mottar ulike trygdeytelser når det kommer til honorar for ulike folkevalgte verv må så langt som mulig hindres.

2. Bedre helsevesen – bedre livskvalitet

Framtidens helsevesen skal sørge for at flere opplever god helse, at færre blir syke, og at de som blir syke i mindre grad utvikler mer alvorlige lidelser som kunne vært forebygget tidligere i sykdomsforløpet. Helse påvirker livskvaliteten for enkeltmennesket og verdiskapingen i samfunnet, og et godt helsevesen er derfor avgjørende å trygge velferden og for å utvikle trygge lokalsamfunn.

Demografien i Norge er i endring. De store fødselskullene som kom like etter krigen går snart over fra de arbeidsaktives rekke over til å bli pensjonister. Samtidig lever vi lenger som følge av bedre helse og bedre velstand generelt. De største brukerne av helsetjenester er mennesker over 67 år. I dag er litt over 600.000 mennesker over 67 år i Norge, i 2030 vil det være over 1 million. Dette stiller oss overfor store utfordringer.

Arbeiderpartiet vil reformere helsevesenet, med mer forebyggende og helsefremmende arbeid. Folk må få bedre behandling tidligere i sykdomsforløpet, og vi vil ha mer samhandling mellom stat og kommune og internt i sykehusene.

Arbeiderpartiet vil derfor i neste Stortingsperiode gjennomføre en stor samhandlingsreform av den norske helsetjenesten. Reformen vil ha tre hovedformål:

1. Etablere en bedre helsetjeneste som samhandler, både internt i sykehusene, og mellom institusjoner og forvaltningsnivå.
2. Forebygge mer, slik at flere opplever god helse og økt livskvalitet.
3. Sykdom må møtes aktivt av helsevesenet så tidlig i sykdomsutviklingen som mulig, slik at færre utvikler mer alvorlige lidelser som kunne vært forhindrede.

Arbeiderpartiet vil som en del av samhandlingsreformen:

- Ha en faglig og økonomisk styrking av kommunehelsetjenesten, og gjennom det sikre lokalmedisinske sentra med lavterskeltilbud, ambulante team og døgnplasser som gir tilbud både før, i stedet for og etter sykehusopphold.
- Styrke fastlegeordningen, slik at legene får bedre tid til oppfølging av pasientene
- Legge opp til en finansieringsordning som ivaretar hele behandlingssløpet
- Bidra til økt forebygging
- Gjøre det økonomisk lønnsomt for kommunene å forebygge
- Styrke skolehelsetjenesten og annen førstelinjeforebygging
- Styrke eldreomsorgen med økt legetetthet på sykehjemmene, og følge opp målet om bygging av minst 12.000 sykehjemsplasser eller heldøgns omsorgsplasser innen 2015

I gjennomføringen av samhandlingsreformen må det også sees til tidligere reformer, og trekkes erfaringer fra disse, samtidig som man kontinuerlig evaluerer og forbedrer helsevesenet. Det skal gjennomføres en evaluering av regnskapsmodellen i sykehusene.

3. Momsmilliarden tilbake til frivilligheten

Arbeiderbevegelsen er en av de sentrale frivillige bevegelsene i Norge, og har gjennom årene stått for et bredt frivillig engasjement innenfor blant annet faglig arbeid, politikk, idrett, opplæring, helsearbeid og kultur. Dugnadsånden i det frivillige arbeidet er derfor en sentral del av vår ideologi og samfunnstenkning. Frivilligheten er en inkluderende arena hvor ulike mennesker med ulik bakgrunn møtes. Derfor vil Arbeiderpartiet fortsatt være frivillighetens fremste forkjemper, og legge enda bedre til rette for den frivillige virksomheten i Norge. Etter frivillighetens egne anslag betaler norske frivillige organisasjoner om lag 1 milliard i året i moms. Et viktig krav fra frivilligheten er at disse pengene i stedet skal gå til en enda sterkere frivillig innsats. Arbeiderpartiet er enig i dette.

Derfor vil vi Arbeiderpartiet gjennomføre et nytt stort løft for frivilligheten. Vi vil øke rammene for frivilligheten med 1 milliard kroner til momskompensasjon slik at momspengene kommer tilbake til frivilligheten. I nær dialog med idretten og den øvrige frivilligheten vil vi finne en måte å gjøre dette på som styrker frivilligheten på en ubyråkratisk måte og som sikrer frivillighetenes selvstendighet og frihet.

Den rødgrønne regjeringen har ført til et stort taktskifte i satsingen på frivilligheten. Kulturløftet har gitt en stor satsing på frivillig kulturliv, endring i tippenøkkelen har gitt nær en milliard mer til frivilligheten hvert år, frivilligheten har fått bedre rammebetingelser gjennom skatte- og avgiftslette. Vi har etablert frivillighetsregisteret for å redusere byråkrati og arbeidsbyrde for frivilligheten, og vi har innført grasrotandelen for å styrke lokale lag og organisasjoner over hele landet. I de fleste av sakene har vi møtt motstand fra en samlet borgerlig opposisjon. Vinner vi valget vil vi i nært samarbeid med frivilligheten fortsette innsatsen for bedre rammer, redusert byråkrati og mulighet for økt frivillig innsats i Norge.

Arbeiderpartiet er også garantisten for frivillighetens krav om en spillpolitikk som sikrer frivillighetens inntekter og som samtidig er sosialt ansvarlig. Norsk Tipping er en avgjørende bidragsyter til det frivillige arbeidet i Norge og for å sikre sosial ansvarlighet. Arbeiderpartiet vil derfor beholde og utvikle Norsk Tipping. Arbeiderpartiet vil kjempe mot forslagene fra Høyre, Frp og Venstre om å liberalisere og privatisere spillmarkedet. Det vil svekke frivillighetens inntekter og skape nye sosiale problemer.

Idretten er Norges største frivillige bevegelse. En god idrettspolitik er derfor fundamentalt i en god frivillighetspolitikk. I de siste årene har vi sett en stor tilstrømming av nye medlemmer i idrettsbevegelsen. Det er svært positivt, men skaper også utfordringer. Derfor har vår regjering økt overføringene til idretten med over 300 millioner i året, vi har tatt et ekstra løft med 250 millioner over statsbudsjettet til idrettsanlegg. Idrettstinget i 2007 har vedtatt at norsk idrett ønsker et samarbeid om et bredt folkehelseprosjekt. Arbeiderpartiet mener dette er svært positivt, ikke minst i det forebyggende helsearbeidet. Derfor vil vi gjøre dette til en av våre hovedsaker i frivillighetspolitikken i en ny periode.

4. Kulturløftet II – et nytt kulturløft mot 2014.

Da vi lanserte Kulturløftet våren 2004 var meningen at det skulle gjennomføres fram til 2014. Målet om 1 prosent av statsbudsjettet til kultur står fast, men allerede nå er mange av de øvrige målene i kulturløftet oppnådd. Derfor går Arbeiderpartiet inn for at det lages et nytt og oppdatert Kulturløft for perioden 2009-2014, et Kulturløftet II.

Kulturløftet betyr et historisk løft for norsk kulturliv. Målet om at 1 prosent av statsbudsjettet skal brukes på kultur innen 2014 har allerede gitt et formidabelt løft over hele landet. Den rødgrønne regjeringen har økt kulturbudsjettet med 2 milliarder, og bare økningen i 2009 alene er mer enn dobbelt så mye som hva Bondevik-regjeringen økte på 4 år. Satsingen bidrar til at kulturlivet i Norge blomstrer, både innenfor det profesjonelle tilbudet og det brede frivillige kulturlivet.

Et kulturløft II skal bygge videre på det vi har oppnådd gjennom Kulturløftet og utvikles gjennom en bred debatt der kunstnere og kulturarbeidere, kulturinteresserte og publikum, det frivillige kulturlivet, organisasjoner og enkeltpersoner i hele landet trekkes med. I samarbeid med våre regjeringspartnere vil vi invitere alle til å utforme enda høyere ambisjoner for norsk kultur og frivillighet fram mot grunnlovsjubileet i 2014.

Allerede nå er det områder som peker seg ut som viktige for Arbeiderpartiet i arbeidet med Kulturløftet II, blant annet:

- Vi vil sikre et levende kulturtilbud og kulturliv over hele landet. Ikke minst er det viktig å styrke satsingen i de fylkene som ikke har store kulturinstitusjoner, og dermed får en mindre del av den statlige kultursatsingen. Også kunstformer som teater, opera, dans, film og ulike musikkjangre skal ha gode kår i hele Norge.
- Vi vil sikre et godt kulturtilbud for alle: en fortsatt satsing på den kulturelle skolesekken, den kulturelle spaserstokken, kulturkort for ungdom, kulturtilbud i fengsel og andre tiltak som har som mål å gi tilbud om gode kulturopplevelser til alle.
- Vi vil satse bredt på det frivillige kulturlivet, herunder barne- og ungdomsorganisasjonene.
- Vi vil styrke institusjonsteatrene, Riksteatret, og den frie scenekunsten. Det skal finnes profesjonell kompetanse innen dans og teater over hele landet. Utviklingen av Det Åpne Teater til et Dramatikkers Hus må gi norsk dramatik et løft.
- Vi vil satse på norsk musikk ved blant annet å øke støtten til utøvere, arrangører og utstyr.
- Bibliotekene skal styrkes som kunnskapsformidler, møtested og kulturarena. De skal settes i stand til å møte utfordringene og mulighetene i en digital tid.
- Vi vil fortsette satsingen på bevaring og utvikling av norsk språk. Vi vil bygge opp Språkbanken, styrke språkrådet, og sette i gang arbeid med en ny språkløp.
- Vi vil videre mot målet om at alle barn som ønsker det skal ha tilbud om en plass i kulturskolen. Kulturskolene skal fortsatt være et kommunalt ansvar, men staten må

bidra til å styrke kulturskoletilbudet og sørge for en jevnere sosial rekruttering til kulturskolene. Pris skal ikke være et hinder for å delta.

- Vi vil legge til rette for at flere får et kulturskoletilbud gjennom SFO.
- Satsingen på norsk film skal fortsette slik at hele landet tar del i løftet i norsk filmproduksjon, blant annet gjennom å støtte opp om den regionale filmsatsingen. Nye og unge talenter i bransjen må sikres muligheten til finansiering av sine prosjekter.
- Vi vil følge opp kulturdepartementet varslede handlingsplan for arkitektur for å sikre bygg, omgivelser og offentlige rom preget av livskvalitet, tradisjon og nyskaping. Samtidig vil vi ta godt vare på våre kulturminner.
- Vi vil sikre skapende og utøvende kunstneres rettigheter, samtidig som vi legger til rette for at ny teknologi kommer hele kulturlivet og publikum til gode. Retten til betaling for eget arbeid har alltid vært fundamentalt for Arbeiderpartiet og gjelder selvsagt også kulturlivet. Innsatsen mot ulovlig spredning av andres materiale må derfor intensiveres.
- Bedre rammebetingelsene for samiske kunstnere og kulturutøvere, og bidra til internasjonal profilering av samisk kultur.
- Vi vil ta vare på vår kirkelige og religiøse kulturarv, blant annet gjennom etablering av et nasjonalt prosjekt for den kulturarven som pilegrimstradisjonene representerer, i nært samarbeid mellom aktuelle aktører.

Kulturløftet fra 2004 var den første helhetlige rødgrønne plattformen på et omfattende område. I 2005 var de rødgrønne partiene de første som gjorde kultur og frivillighet til viktige saker i valgkampen. Etter valgseieren har vi holdt løftene. Derfor er Arbeiderpartiet og fire nye år med en rødgrønn regjering garantisten for at kulturløftet fortsetter. Vi inviterer alle til å være med på å utforme Kulturløftet II og til å sikre et flertall som sikrer at Kulturløftet gjennomføres fram til 2014.

5. Internasjonal solidaritet

Arbeiderpartiet er en del av en internasjonal bevegelse. Våre visjoner om solidaritet, rettferdighet og likhet strekker seg utover Norges grenser. Vi har en forpliktelse til å bidra til en mer rettferdig verden, og at flere mennesker løftes ut av fattigdom og nød, og inn i velstand og frihet.

Vårt engasjement for internasjonale spørsmål handler også om hvordan vi best kan ivareta norske interesser. Globaliseringen visker ut skillelinjene mellom innenrikspolitikk og utenrikspolitikk. De fleste store utfordringer i vår tid kan bare løses dersom verdenssamfunnet sammen finner løsninger. Arbeiderpartiet vil derfor styrke det internasjonale engasjementet.

FN er en grunnpilar i norsk utenrikspolitikk. Rettferdig fordeling forutsetter bedre global styring, mer demokrati og en sterkere rettsorden. Derfor må Norge være en kritisk og konstruktiv støttespiller for FN.

Menneskerettigheter

I mange land brytes grunnleggende menneskerettigheter. For Arbeiderpartiet er forsvar for menneskerettigheter helt fundamentalt. Vi vil stå opp for de menneskene som hver eneste dag opplever at deres rettigheter blir krenket, at de blir forfulgt, arrestert og drept for sine holdninger og meninger. For de som blir utsatt for kjønnsbasert vold og voldtekt uten tilstrekkelig rettsvern.

Norge må være en uredde forsvarer og legge press på regimer som står for omfattende brudd på menneskerettighetene. Norge skal stå opp for og forsvare ytringsfrihet og religionsfrihet.

Statens pensjonsfond utland er nå et av de største statlige fondene. Arbeiderpartiet er opptatt av at fondet skal ha gode etiske retningslinjer, samtidig som fondets plassering ikke skal være et utenrikspolitisk virkemiddel. Selskapers virksomhet i krigs- og konfliktområder reiser mange vanskelige spørsmål. Regjeringen vil se nærmere på dette bl.a. sammen med Etikkrådet, Norges Bank, frivillige organisasjoner og ønsker samarbeid med FN-organisasjoner på området. Arbeiderpartiet støtter dette. Det er viktig at etikkrådet har fokus på investeringer som kan understøtte brudd på folkeretten.

Dødsstraff er ennå utbredt i mange av verdens land. Norge må gå i front for internasjonal avskaffelse av dødsstraff. Vi vil verne om FNs barnekonvensjon som forbyr dødsstraff for forbrytelser som begås av personer under 18 år. I tillegg vil vi rette spesiell oppmerksomhet mot dødsstraff overfor psykisk utviklingshemmede.

Afrika

4 av 5 mennesker som dør i væpnede konflikter dør i Afrika. Selv om det har vært mange fremskritt de siste årene, ikke minst i Vest-Afrika og i det sørlige Afrika, står fortsatt flere av de store konfliktene i verdensdelen uløst. FN har sine største fredsbevarende operasjoner nettopp i Afrika, men de vestlige landene har i all hovedsak glimret med sitt fravær i disse operasjonene. Norge må bidra til å gjøre noe med dette misforholdet. Vi vil fortsette arbeidet med å styrke innsatsen i FN-ledete operasjoner i Afrika. Om litt over en måned er det norske feltsykehuset – en avdeling på ca. 150 soldater og offiserer – på plass i Tsjad, på grensen til Darfur i Sudan. Darfur-konflikten – som har forgreninger til flere naboland – er en av de største, pågående konfliktene i Afrika i dag, og svært mange mennesker er på flukt i denne

regionen. Vår militære innsats i Tsjad er en naturlig forlengelse av vårt langvarige engasjement overfor Sudan og landene rundt.

Norge må kreve at Sudans regjering overholder alle de forpliktelser de påtok seg i den helhetlige fredsavtalen fra 2005 (CPA), og at den forestående folkeavstemningen i Sør-Sudan forberedes som planlagt.

Norge må også bidra til FNs omfattende innsats i Den demokratiske republikken Kongo. Regjeringen i Kinshasa har et ansvar for å bidra til varige fredsløsninger i landet, særlig i Øst-Kongo, som har vært åsted for en av de mest brutale konfliktene i moderne tid, og der ikke minst en rekke kvinner blitt utsatt for systematiske overgrep som en del av krigsstrategiene.

I Adenbukta, utenfor kysten av Somalia, har den internasjonale skipsfarten den siste tiden nesten daglig blitt utsatt for piratangrep. Adenbukten er en av de viktigste ferdselsårer for internasjonal og norsk skipsfart og dermed for verdenshandelen. Norge vil fra høsten av stille med en fregatt i EUs operasjon. Det vil være et viktig bidrag til våre felles bestrebelser på å få bukt med denne piratvirksomheten. Samtidig må vi innse at dette problemet aldri blir borte ved hjelp av militær innsats alene. Løsningen finnes på land. I Somalia - et land nesten helt uten et fungerende statsapparat - lever svært mange mennesker i nød. Skal vi få bukt med utfordringene på varig basis, må det somaliske folk få en bedre hverdag, og hjelp til å bygge et effektivt statsapparat. Hvis ikke blir vår innsats i Adenbukten bare en midlertidig løsning på et problem som ikke vil forsvinne. Norge må derfor videreføre sitt engasjement for å støtte arbeidet med å etablere en legitim og effektiv somalisk regjering. Det er viktig å bringe inn den store somaliske befolkningen som i dag lever utenfor landet i dette.

Arbeiderpartiet vil rette fokus mot Vest-Sahara og arbeidet med å bedre situasjonen for den saharwiske befolkningen. Arbeiderpartiet vil at Norge skal øke den humanitære støtten til den saharwiske befolkningen. Det er avgjørende å få en løsning på Vest-Sahara-konflikten som har vart i over 30 år. Det finnes bare en politisk løsning på konflikten. Derfor er det viktig at partene i konflikten møtes til samtaler. Arbeiderpartiet oppfordrer Marokko og Polisario til å møtes til samtaler i FN-regi. Disse samtalene må foregå på bakgrunn av bred internasjonal enighet oppnådd ved behandling i FNs organer. Norge bør aktivt støtte ulike former for tillitskapende arbeid fremover og bistå på best mulig måte i forhandlinger dersom det skulle være ønske om det. Alle former for overgrep i Vest-Sahara-området må stanses og menneskerettighetene må respekteres. Arbeiderpartiet vil fraråde norsk næringslivs engasjement i Vest-Sahara og mener at Norge må arbeide i internasjonale fora for at flere land gjør det samme.

Afghanistan

Norge har et stort og viktig engasjement i Afghanistan. NATOs ISAF-operasjon i landet er forankret i en rekke sikkerhetsrådsresolusjoner i FN, og vi er invitert av afghanske myndigheter. Målet med operasjonen er å sette afghanerne i stand til å bygge en effektiv stat samt å ta vare på egen sikkerhet. I tråd med vårt langvarige engasjement for FN, NATO og internasjonal fredsbygging vil Arbeiderpartiet videreføre Norges deltakelse i ISAF. Vi gikk inn i operasjonen sammen med våre allierte, og vil bli til vi går ut sammen med dem.

Våre soldater gjør en svært viktig jobb for å ivareta internasjonal fred og sikkerhet på vegne av det norske samfunnet. De har vår fulle støtte.

Sikkerhet, utvikling og helhetlige politiske løsninger henger nært sammen. Det finnes ingen militær løsning alene i Afghanistan. Regjeringen må fortsette sitt arbeid for å fremme en bedre integrert internasjonal innsats, ikke minst gjennom å styrke FNs rolle i landet. Videre har vi argumentert for at alle Afghanistans naboland og øvrige stater i regionen må trekkes tettere inn i arbeidet med å stabilisere Afghanistan. Det er i dag langt større forståelse for dette synet i det internasjonale samfunnet. I økende grad må derfor bistanden til Afghanistan – både den sivile og den militære – vris mer mot afghansk stats- og kapasitetsbygging, og en større andel av bistanden må kanaliseres gjennom afghanske myndigheter. Arbeidet for å bedre kvinners rettigheter er en viktig del av dette, og likestilling er også et viktig virkemiddel. En blanding av kvinner og menn i de norske styrkene i Afghanistan gir økt mulighet for å oppnå kontakt med befolkningen. Det er behov for en særlig innsats rettet mot både organisasjoner og myndigheter som arbeider med kvinnenes situasjon.

Den internasjonale humanitære bistanden til Afghanistan må økes.

Behovet for helhetlig og samordnet innsats er fellesnevneren i alle de konfliktområder der vi i dag deltar med norske militære styrker. Løsningen er ikke militær, men den finnes heller ikke gjennom bistand alene. I mange tilfeller er et militært nærvær nødvendig. Men det er først når vi ser den militære innsatsen i sammenheng med det vi gjør på utviklingsiden, politisk og også humanitært at vi kan oppnå resultater på sikt. God koordinering mellom ulike land og ulike aktører er sentralt for å lykkes.

Sri Lanka

De siste ukene har vi vært vitne til en humanitær katastrofe i Sri Lanka som følge av opptrappingen av konflikten. Norge har fordømt krigføringen med de lidelser den påfører sivilbefolkningen.

Helt siden Norge ble anmodet av regjeringen og LTTE (Tamiltigrener) om å bistå i arbeidet med å finne en fredelig løsning på konflikten, har vi påpekt overfor partene at forhandlinger er veien å gå. Da den fremforhandlede våpenhvilen kom i 2002, var det mulighet for forhandlinger om en bredere politisk løsning, men partene grep ikke muligheten. Siden har våpnene talt og vi er nå inne i en meget vanskelig situasjon.

Den humanitære situasjonen er prekær. Opptil 150 000 sivile sitter fast i en strandsone på under 16 kvadratkilometer hvor krigen utkjemper. Tusenvis av sivile er drept siden januar og mange tusen er skadet. Norge har sammen med USA, Japan og EU oppfordret partene til å inngå forhandlinger for å få en slutt på kampene. Det har ikke lyktes. Arbeiderpartiet mener Norge, sammen med det internasjonale samfunnet, må presse på overfor partene på Sri Lanka slik at man kan unngå at den humanitære krisen forverres. Partene må akseptere våpenhvile, og humanitære organisasjoner må få mulighet til å ta seg inn i krigsområdet. Arbeiderpartiet er opptatt av at rettighetene til den tamilske sivilbefolkningen må sikres i tiden fremover. Norge vil arbeide for at det internasjonale samfunn fortsatt skal spille en fremtredende rolle. Arbeiderpartiet mener Norge fortsatt skal være tilgjengelig for partene.

Nedrustning og ikke-spredning

Etter den kalde krigens slutt trodde vi at frykten for krig med atomvåpen ville forsvinne med den. Mens atomnedrustning var en politisk hovedsak på 1980-tallet, flyttet fokuset seg raskt mot andre internasjonale problemstillinger. Men atomvåpnene ble ikke borte, og selv om faren for gjensidig utslettelse med atomvåpen er langt mindre enn før, er risikoen for et

angrep med atomvåpen snarere blitt større. Radioaktivt avfall på avveie er en trussel for miljøet, og utgjør en risiko i forhold til terrorgrupper.

Dette tiåret har så langt vært et tapt tiår for nedrustningssaken. Desto mer gledelig er det at nedrustning av eksisterende våpen med ett er tilbake på den internasjonale agendaen, ikke minst etter presidentene Obama og Medvedjevs fellesuttalelse fra London 1. april i år. I den erkjenner de begge at de har en forpliktelse til å ruste ned sine eksisterende våpenarsenaler etter ikke-spredningsavtalen NPT. Nedrustning og ikke-spredning henger nært sammen. Skal man få til vanntette ikkespredningsregimer må resten av verden se at de to landene som fortsatt sitter på 95% av verdens atomvåpen gjør sin del av jobben.

Arbeiderpartiet vil at Norge skal videreføre sitt aktive engasjement på dette området, både gjennom FN og NATO. Det er viktig at vi i arbeidet med et nytt strategisk konsept for NATO bidrar til ytterligere å svekke betydningen av atomvåpen i internasjonal politikk. Målet er en verden fri for atomvåpen, og med effektive og juridisk bindende mekanismer for å hindre spredning av teknologi og spaltbart materiale.

Signeringskonferansen for konvensjonen som forbyr klasevåpen i desember 2008 var et gjennombrudd for en viktig, norskledet nedrustningsprosess. Norge må følge opp sin innsats ved å legge press på land som ennå ikke har signert avtalen om å gjøre det, samt å bidra til å sørge for at konvensjonen blir respektert i praksis. Norge må også lede an i arbeidet med å destruere eksisterende lagre av klasevåpen, slik konvensjonen krever.

6. Fred i Midtøsten

Krigen i Gaza i begynnelsen av året gjorde inntrykk på oss alle – og igjen var det de sivile som ble rammet hardest. Gaza er i ruiner, og den humanitære situasjonen er kritisk. Regjeringen fordømte tidlig krigføringen. Norge advarte Israel mot konsekvensene av blokaden av Gaza. I tillegg har Norge jevnlig fordømt Hamas' vilkårlige rakettutskytinger mot israelske sivile.

Arbeiderpartiet mener at folkeretten ble krenket under krigen i Gaza. Den internasjonale humanitærretten stiller krav om beskyttelse av sivilbefolkningen i væpnet konflikt, uavhengig av årsakene til konflikten. Arbeiderpartiet mener at de som er ansvarlige for brudd på folkeretten under krigen på Gaza må stilles til ansvar.

Arbeiderpartiet mener det er viktig nå å ha fokus på en varig våpenhvile, og oppbygging av Gaza og hjelp til den hardt rammede befolkningen. Det humanitære hjelpearbeidet må prioriteres. Arbeiderpartiet mener det er viktig å støtte UNWRAs arbeid videre. Israel må åpne grensene for humanitære hjelpesendinger.

Krigen i Gaza kan ikke ses isolert. Kjernen i konflikten er Israels okkupasjon av det palestinske området. Derfor må det bli en slutt på okkupasjonen. Arbeiderpartiet mener at det bare er gjennom forhandlinger at man kan få til en tostatsløsning. Derfor må forhandlinger umiddelbart gjenopptas. En fremtidig to-statsløsning må ta utgangspunkt i grensene fra 1967 og FNs sikkerhetsrådsresolusjoner.

Arbeiderpartiet mener den folkerettstridige byggingen av muren og bosettingsvirksomheten på palestinsk land må stanses. Mur på okkupert land må rives. Israels stengningsregime og kontinuerlige bygging av bosettinger på okkupert jord undergraver muligheten for fred. I tillegg bidrar dette til å redusere palestinernes tro på en forhandlet løsning. Palestinske ledere som har valgt forhandlingsveien opplever å komme tomhendte tilbake. Dette styrker de på palestinsk side som tilbyr konfrontasjon og kamp.

Som leder av giverlandsgruppen for palestinerne AHLC har Norge et spesielt ansvar. Dette ble befestet av FNs sikkerhetsråd i januar. Arbeiderpartiet mener at det er viktig at Norge samordner givernes innsats, i tett kontakt med de palestinske sentralstyremyndighetene. Som for alt annet giverarbeid må palestinske myndigheters planer blir lagt til grunn for kanaliseringen av bistandsinnsatsen, og støtten må bygge opp under hele det palestinske området.

Arbeiderpartiet mener det er viktig at det kommer en forsoning på palestinsk side. Splittelsen av det palestinske folket med ett styre i Gaza og ett på Vestbredden vil umuliggjøre en palestinsk stat. Bare en palestinsk myndighet som kan samle sitt eget folk, vil ha kraft og legitimitet til igjen å gå inn i en nødvendig politisk prosess mot fred, gjenoppbygging og palestinsk statsdannelse. Arbeiderpartiet mener det er viktig at det internasjonale samfunnet støtter opp om en samlingsregjering. Norge må være tydelig ovenfor alle parter at vi ikke aksepterer bruk av vold og terror for å nå politiske mål.

Arbeiderpartiet vil fortsette sitt engasjement for situasjonen i Midtøsten. Vårt engasjement bygger på et ønske om at både palestinere og israelere skal få muligheten til å leve i fred og uten frykt. Varig fred oppnås ikke gjennom isolasjon og boikott. Norge må ha kontakt med alle parter i konflikten.

7. Arbeid til alle er jobb nummer en

Verden er rammet av en alvorlig økonomisk krise. Den internasjonale finanskrisen får nå store konsekvenser for arbeidsplasser verden over. Da finansmarkedene høsten 2008 gikk over ende var det ikke bare markedene som veltet, men en politisk ideologi som gikk konkurs. Krisen viser hvor sårbare vi blir når markedsliberalismen får dominere. Vi har fått nok en alvorlig påminnelse om at markedet må styres.

Selv om Norge og vår samfunnsmodell er bedre rustet enn mange, øker arbeidsledigheten også hos oss. Kampen for arbeid til alle har alltid vært Arbeiderpartiets viktigste sak. Økt ledighet er ikke bare et sosialt problem, det er sløsing med vår viktigste ressurs. Erfaringen viser at problemene i arbeidsmarkedet tar lenger tid å løse enn de andre delene av krisen. Det viktigste for oss i håndteringen av den økonomiske krisen er derfor å trygge arbeidsplassene.

Regjeringen har allerede gjennomført mye for å stimulere økonomien, både gjennom statsbudsjettet og ekstraordinære tiltak. Arbeiderpartiet vil fortsette og forsterke innsatsen for full sysselsetting. Alle de som nå opplever utrygghet for jobben skal vite at dette er det viktigste. Vi har lavest ledighet i dag og målet er at vi skal komme ut av krisen med den laveste ledigheten i Europa.

Samarbeid med fagbevegelsen

I kampen mot arbeidsløshet er samarbeidet med fagbevegelsen sentralt. Vår felles prioritering av arbeid til alle og kamp for lønnstakernes rettigheter er fortsatt det aller viktigste i det faglig-politiske samarbeidet.

Partene i arbeidslivet må trekkes inn i arbeidet for å sikre arbeidsplassene. Dialog med bedrifter og arbeidstakere som merker konsekvensene av krisen er viktig for å kunne være tidlig ute med tiltak, og for å ivareta behovene i ulike næringer. Endringene i permitteringsreglene er et slikt eksempel. Finanskrisen har ført til en akutt situasjon i mange bedrifter, og det er viktig at endringene som nå er vedtatt gjennomføres så raskt som mulig.

Samtidig som vi arbeider for å bevare arbeidsplasser, må vi satse på kompetanseheving, forskning og utvikling. Arbeidsledige må gis mulighet til omskolering og kompetansegivende videreutdanning innen relevante fagområder som næringslivet og den enkelte har nytte av. Vi må bidra til at nedbemanning i bedriftene ikke fører til at lærlinger ikke får avsluttet sin fagutdanning.

Økt ledighet øker også faren for sosial dumping og svekkelse av arbeidstakernes rettigheter.. En offensiv innsats for å sikre ordentlige arbeidsvilkår for alle arbeidstakere i Norge må derfor fortsatt være et prioritert område for regjeringen.

Skape nye arbeidsplasser

Når markeder forsvinner kan ikke alle arbeidsplasser kan reddes. Derfor må vi bidra til at det blir skapt nye lønnsomme arbeidsplasser der bedrifter har blitt lagt ned. En aktiv næringspolitikk for et framtidsrettet og nyskapende næringsliv skal bidra til nye arbeidsplasser. God omstillingsevne er et konkurransefortrinn for Norge og for norsk næringsliv. Vi vil derfor styrke næringspolitiske virkemidler som stimulerer til omstilling og innovasjon.

Kraftintensiv industri er lokalisert i distrikts-Norge, og er utviklet på grunn av god tilgang til miljøvennlig energi. Næringen har hele tiden vært god på omstilling, miljø og teknologiutvikling. Arbeiderpartiet vil videreutvikle virksomhetene som er verdensledende innen kompetanse, arbeidsmiljø, innovasjon, klima og energieffektiv produksjon. Vi vil fortsette å skaffe til veie ny kraft gjennom Enova støtte, ny nettutbygging og konsesjoner til ny kraftproduksjon. Vi vil innenfor rammen av det som er mulig innenfor EØS-regelverket, utvikle garanti- og finansieringsordninger for kraftkjøp i konsortium og vi vil at kraftintensiv industri skal sikres tilstrekkelig kraft og forutsigbare og konkurransedyktige kraftpriser og mulighet til langsiktige avtaler. I neste stortingsperiode vil Arbeiderpartiet jobbe for at industrien kan få leie kraftverk i inntil 30 år.

Offentlig eierskap er viktig for å sikre norsk eierskap til viktige naturressurser, inntekter til fellesskapet og for å sikre at sentrale virksomheter beholder hovedkontor, FoU-virksomhet og arbeidsplasser i Norge. Statens engasjement bidrar til langsiktighet og stabilitet. Ved bruk av fellesskapets midler til krisetiltak i næringslivet bør det vurderes krav til begrensning av lederlønner, opsjonsavtaler og lignende.

Offentlig satsing

Investeringer og vedlikehold i kommunene stod sentralt i tiltakspakken for økt sysselsetting regjeringen la frem i januar. Kommunene har også fått omlag 30 milliarder i økte realinntekter de siste årene. Satsingen på kommunene må videreføres. Konsekvensene av krisen må ikke bli kutt og nedbemanning i viktige velferdstjenester. Særlig industrikommuner som blir hardt rammet og får stor økning i ledigheten må følges opp tett.

Investeringer i samferdsel er sentralt for å bidra til sysselsetting. God infrastruktur, veier og jernbane er viktig for næringslivet i hele landet. I Nasjonal Transportplan legger regjeringen opp til tidenes samferdselsløft med rekordøkning i satsingen på samferdsel. Fylkeskommunene overtar nå en vesentlig del av de tidligere riksvegene og får overført bevilgningene som følger med disse. Fylkeskommunene må sikres økonomiske rammer som gjør det mulig å ruste opp og vedlikeholde de nye fylkesvegene.

Det betyr at fylkeskommunene, i tillegg til den rentestøtten som ligger i Nasjonal Transportplan, må gis økte frie inntekter. Disse må sikre at fylkeskommunen blant annet kan betjene de økte avdragene som følger av låneordningen i tillegg til sine øvrige oppgaver, og sikre at reformen ikke blir underfinansiert.

Dissens (Gramstad, Bremer, Botten, Kristoffersen): Ønsker avsnittet over erstattet med: Arbeiderpartiet mener de nye fylkesvegene må ha en vekst i bevilgningene på nivå med stamvegene. Veksten må finansieres gjennom rammeoverføringer til fylkeskommunene, og varsles i Kommuneøkonomiproposisjonen i mai.

Verdensøkonomien gjør at økonomien i ulike land påvirker hverandre. Da må også politikken være internasjonal og reguleringer gå på tvers av landegrensene. Arbeiderpartiet har tatt og vil ta initiativ overfor samarbeidspartnere i utlandet for å få på plass bedre internasjonalt samarbeid og bedre reguleringer. Finanskrisen må møtes med arbeid for en bedre regulert internasjonal økonomi.

8. Trygt lederskap for Norge

Arbeiderpartiet går til valg for å sikre en fortsatt rødgrønn flertallsregjering sammen med SV og Senterpartiet. Vi vil ha fire nye år hvor rettferdighet og fellesskap er grunnlaget for politikken. Vi vil fortsette å styrke den norske sosialdemokratiske samfunnsmodellen. Vi vil styrke innsatsen for arbeid til alle, gode helsetjenester, en trygg alderdom og en god skole.

Vi sier nei til høyresidens forslag om å bruke milliarder på skattelett til de som har mest fra før. Vi sier ja til bedre velferdstjenester, arbeid til alle og et samfunn hvor alle er med. Dette er mye viktigere for folk i Norge og for Arbeiderpartiet enn skattelett. Høstens valg står mellom en rødgrønn regjering som ønsker å fornye og forbedre fellesskapsløsningene og høyresiden som vil privatisere og bygge dem ned.

Mye er bra i Norge i dag, men mye må også bli bedre. Arbeiderpartiet vil fortsette med å bygge ut fellesskapsløsningene. Gjennom fire år i regjering har vi økt overføringene til kommunene med over 30 milliarder kroner. Vi har fått 12 500 nye årsverk innenfor pleie og omsorg. Det er bygget nær 40 000 barnehageplasser. Vi har brukt 15,1 milliarder mer på vei og jernbane enn den forrige regjeringen. Vi bygger Norge, og med fire nye år i regjering vil vi fortsette å gjøre Norge bedre.

Arbeid til alle

Arbeiderpartiets hovedsak er arbeid til alle. Kampen for full sysselsetting er den viktigste politiske oppgaven i tiden framover. Vi vil sikre eksisterende arbeidsplasser og skape nye. De som blir ledige må raskt komme tilbake i arbeid. Vi vil være aktive i å styrke næringslivet. Offentlig satsning vil få flere i arbeid, blant annet gjennom å ruste opp skoler og veier.

Trygg alderdom

Eldre i Norge skal være trygge på at de blir tatt vare på når de trenger det. Både eldre selv og deres nærmeste behøver tryggheten som et godt offentlig helse- og omsorgstilbud skal gi. Vi vil derfor i perioden satse mer på utbygging av omsorg og sykehjemsplasser.

God helse – god livskvalitet

Arbeiderpartiet vil at vi i Norge skal skape et helsevesen hvor pasienten er i sentrum og får et godt helsetilbud. Vi må sørge for at tilbudet er tilgjengelig for alle, uansett bosted, inntekt, kjønn eller alder, og at helsevesenet ligger i front i den medisinske og teknologiske utviklingen. Vi vil forebygge mer, så færre blir syke. Vi vil ha et sterkt offentlig helsevesen.

En god skole

Framtida ligger i kunnskapssamfunnet. Vi vil styrke skolen. Derfor vil vi ha flere lærere, og sørge for at barn lærer mer innenfor basisfagene norsk, matematikk, og engelsk. Mer fysisk aktivitet gir bedre grunnlag for læring. Vi skal ha en økt satsning på forskning og innovasjon.

Et samfunn i økologisk balanse

Klimakrisen er vår tids største utfordring. Vi trenger fellesskapet for å sikre våre viktigste velferdsgoder: Ren luft, rent hav og en natur i balanse. Valget står ikke mellom miljø og arbeid – vi skal kombinere næringsutvikling og økonomisk framgang, med reduserte utslipp av klimagasser, lokalt, nasjonalt og globalt.

Godt offentlig eierskap – nei til privatisering

Et langsiktig og profesjonelt eierskap i næringslivet viktig. Staten er en stor eier i norsk

næringsliv. Som eier skal staten være aktiv, langsiktig og forutsigbar. Arbeiderpartiet vil sikre offentlig eierskap til våre felles energiressurser og petroleumsforekomster. Selskaper som har staten som eier skal være ledende i arbeidet med samfunnsansvar i innland så vel som i utland. Vi sier nei til privatisering av grunnleggende velferdstjenester.

Flertallsregjering gir trygghet og stabilitet

Den internasjonale økonomiske krisen har vist viktigheten av et stabilt styre i Norge. En handlekraftig flertallsregjering vil sikre at Norge styres støtt gjennom utfordringene vi står foran. Vi har ikke råd til utryggheten som følger av borgerlig uenighet og krangel, eller en Frp-dominert Høyre-regjering som vrir samfunnsutviklingen mot høyre.

Norge behøver et fortsatt klart og sterkt flertallsstyre. Sammen med våre regjeringspartnere, LO og alle andre som ønsker en samfunnsutvikling i vår retning skal vi vinne valget og sikre fire nye år for den rødgrønne regjeringen.

Forslag som foreslås oversendt sentralstyret

Nummer	Forslagsstiller	Tittel
1.1	AUF i Telemark	Fravær for studenter i folkevalgte organer
3.12	Neset Arbeiderparti	Den frivillige beredskap – tap av arbeidsfortjeneste
4.7	Aust-Agder Arbeiderparti	Boikott Burma
5.52	Stange Arbeiderparti	Forutsigbare tjenester for funksjonshemmede barn og deres familie
6.18	Oslo Arbeiderparti	Rett til dagpenger under permittering
9.2	Stavanger Arbeiderparti	Forebyggende arbeid mot voldtekt
9.5	Vestfossen Arbeiderlag	Foreldelsesfrist i overgrepssaker
9.8	Internasjonalt forum	9 forslag til tiltak for ofre for menneskehandel og prostitusjon
13.2	Gjerstad Arbeiderparti	Økt tilskudd til eierskifte i landbruket
13.24	Buskerud Arbeiderparti	Regjeringen må rydde opp i overgangsregler for patentbeskyttelse av legemidler
	Anita Orlund, Akershus	Videreføring av forsøk, heldagsskole